

Rimski-Korsakov

MANUAL PRACTIC DE ARMONIE

Traducerea din limba rusă de
V. Iușceanu

PREVIZU
LITARE

GRAFOART

CUPRINSUL

Prefața la ediția I.....	5
Prefața la ediția a 9-a	7
Prefața la ediția a 13-a	8
Prefața la ediția a 16-a	8
Introducere	11

Capitolul I

NOȚIUNI PRELIMINARE

Trisonurile	13
Septacordurile	16
<i>Moduri naturale și artificiale</i>	17
Acorduri principale și secundare	17
Trisonurile	18
Septacordurile	19
Raporturile între trisonuri	20
<i>Armonia la patru voci</i>	21
Conducerea vocilor.....	21
<i>Dublarea. Poziția strânsă și largă</i>	22
Poziția melodică a trisonurilor	22
<i>Înlănțuirea armonică și melodică a trisonurilor</i>	23
Sucesiunile și mișcările oprite	24

Capitolul al II-lea

ÎNLĂNȚUIREA ACORDURILOR ÎN CADRUL UNEI TONALITĂȚI

<i>Armonii consonante</i>	25
Înlănțuirea trisonurilor în stare directă ale treptelor I cu a: IV-a și I cu a V-a și invers	25

Înlănțuirea trisonurilor în stare directă de pe treptele a IV-a și a V-a	27
Înlănțuirea sextacordurilor cu trisonurile de pe treptele I-a IV-a și I-a V-a	28
Înlănțuirea sextacordului de pe treapta a IV-a cu trisonul în stare directă de pe treapta a V-a	30
Înlănțuirea trisonului în stare directă de pe treapta a IV-a cu sextacordul treptei a V-a	31
Înlănțuirea a două sextacorduri de pe treptele a IV-a și a V-a	31
Cadențele definitive simple, autentice și plagale	32
Cadența compusă, formată din succesiunea subdominantei și dominantei	33
Cadența compusă cu cvartsextacordul treptei I.	34
Cvartsextacordul de trecere	35
Semicadența. Fraza muzicală	35
Salturile de cvartă și cvintă în melodiile și în vocile interi- oare	37
Salturile terțelor trisonurilor în melodie	39
Salturile terțelor trisonurilor în bas	40
Sextacordul trisonului micșorat de pe treapta a VII-a....	40
Trisonul în stare directă de pe treapta a II-a și sextacordul lui	42
Trisonul în stare directă al treptei a VI-a; cadență în- treruptă	44
Trisonul în stare directă al treptei a III-a din major.	46
Trisonul în stare directă al treptei a III-a naturale din minor Cadența frigiană de gradul I	47
Trisonul în stare directă al treptei a VII-a naturale, din minor	47
Cadența frigiană de gradul al II-lea	47
Armonizarea coralului (fără modulație)	48
Trisonul subdominantei minore și sextacordul de pe treapta a II-a din modul major armonic	50
<i>Armonii disonante</i>	50
Septacordul de dominantă.	50
Starea directă	50
Răsturnările septacordului de dominantă	53
Septacordurile sensibilei de pe treapta a VII-a; septacor- dul mic și micșorat	55
Septacordul în stare directă al treptei a II-a și răsturnările lui	57

Formele speciale ale cadențelor plagale	58
Întrebuințarea septacordurilor la armonizarea coralului ..	59
Nonacordul	60
<i>Corelația dintre toate trisonurile unui mod</i>	61
A) Progresiile de cvartă-cvintă.....	61
B) Progresiile de secundă-terță	62
<i>Corelația dintre toate septacordurile unui mod</i>	64
Progresii cu septacorduri	64
Adaos. Întrebuințarea liberă a tuturor treptelor unui mod	67

Capitolul al III-lea

MODULAȚIA

<i>Noțiuni premergătoare</i>	71
Tonalități apropiate sau înrudite de gradul I	71
<i>Modulație fără cromatism</i>	72
Modulația prin tonalitatea paralelă	73
Participarea trisonului treptei a IV-a a minorului melodic	74
Modulația directă prin trisonul tonicei tonalității consecutive	74
Cromatismul și succesiunile înșelătoare.	75
Falsa relație.....	75
<i>Modulația cromatică</i>	76
Influența trisonului treptei a IV-a a minorului melodic	77
<i>Modulații definitive și pasagere</i>	78
<i>Aplicarea modulației la armonizarea melodiilor</i>	81
<i>Tonalități înrudite de gradul al II-lea.</i>	83
Planurile de modulație	83
Modulația perfectă	86
Modulația imperfectă	87
Tonalități îndepărtate	88
<i>Pedala (punctul de orgă)</i>	89
Adaos.	90

Capitolul al IV-lea

FIGURAȚIA MELODICĂ

<i>Note de trecere sau de pasaj.</i>	93
Noțiuni generale	93
Notele de trecere diatonice	93

Notele de trecere cromatică.	95
Ortografia gamelor cromatice.....	95
Notele cromatică de trecere: simple, duble, etc.....	96
<i>Notele ajutătoare sau broderiile</i>	97
<i>Întârzierile.</i>	99
Noțiuni generale	99
Întârzierile coboritoare	101
Întârzierile suitoare, duble și triple.....	104
Adaos. Întârzierea octavei micșorate sau primei mărite..	105
<i>Figurația melodică a stilului sever</i>	106
<i>Coralul figurat și armonizarea melodiilor ce conțin figurație melodică</i>	108
<i>Figurația melodică a stilului liber</i>	112

Capitolul al V-lea

ENARMONISMUL ȘI MODULAȚIA NEAȘTEPTATĂ

<i>Acordurile alterate cromatic</i>	117
<i>Septacordul înșelător de dominantă și septacordul înșelător micșorat de pe treapta a II-a</i>	117
Trisonul major de pe treapta a II-a coborită și septacordul de dominantă cu cvinta coborită	119
<i>Acordurile cu cvinta mărită</i>	120
<i>Acordurile cu sexta mărită</i>	121
<i>Procedee pentru modulația enarmonică</i>	123
Enarmonismul acordurilor cu sextă mărită	123
Enarmonismul septacordului micșorat	125
Enarmonismul trisonului mărit	126
<i>Sucesiunile înșelătoare</i>	127
Noțiuni generale	127
Cadențele înșelătoare	127
Sucesiunile înșelătoare ale trisonurilor	128
Sucesiunile înșelătoare ale septacordurilor de dominantă	129
Întrebuințarea succesiunilor înșelătoare pentru modulația neașteptată	131
Armonizarea coralului	133
Adaosul I. Noțiuni despre figurația armonică și figurația pedalei	134
Adaosul al II-lea. Unele abateri de la regulile severe ale conducerii vocilor	134

Adaosul al III-lea. Aplicarea succesiunilor înșelătoare în formă de progresie (procedeele cele mai întrebunțate)	137
Incheiere	137
<i>Modele.</i> Variațiuni pe fraza armonică dată	138
<i>Anexa.</i> Preludiul modulant cu aplicarea tuturor procedeelelor armonice	139
<i>Teme</i>	142

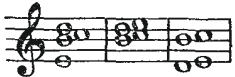
PREVIZUALIZARE

INTRODUCERE

Se numește *acord* emisiunea simultană de trei, patru sau cinci sunete diferite, așezate într-un anumit fel. În cazul cînd sunetele date pot fi așezate în așa fel încît între fiecare două sunete învecinate să existe un interval de terță, atunci aceste sunete formează un acord.

De exemplu: sunetele pot fi așezate la intervale de terțe

și de aceea, emise simultan, formează un acord, pe cînd sunetele

 nu pot fi așezate la intervale de terțe

etc. și, de aceea, nu formează un acord, dar emise simultan, formează totuși una din *combinațiile întîmplătoare*.

Dacă acordul este așezat în ordinea terțelor, este evident că fiecare sunet al lui, în raport cu nota fundamentală sau de bas, va forma intervalul de terță, cvintă, septimă sau nonă; așezarea aceasta a acordului se numește *stare fundamentală* sau *stare directă*, iar acordul poartă numele de *acord fundamental*. Dacă sunetele acordului sînt așezate în așa fel încît, pe lângă intervalele arătate, mai au și alte intervale față de nota de bas — cvarte, secunde sau sexte — atunci această stare a acordului se numește *răsturnare*.

Acordul fundamental: Răsturnări:

Sînt socotite acorduri fundamentale următoarele trei: trisonul:

 , septacordul: și nonacordul:

Capitolul I

NOȚIUNI PRELIMINARE

Trisonurile

§ 1. *Trison* se numește un acord ce se compune din: primă sau fundamentală, terță și cvintă; în raport cu mărimea reală a acestor intervale, trisonurile pot fi de patru feluri:

a) Trisonul compus din fundamentală, terță mare și cvintă perfectă se numește *mare* sau *major*; el poate fi privit ca suprapunerea a două terțe: terță mare fiind jos, iar terță mică deasupra.

b) Trisonul compus din fundamentală, terță mică și cvintă perfectă sau format din două terțe: jos fiind terță mică iar deasupra terță mare, se numește *mic* sau *minor*.

c) Trisonul compus din fundamentală, terță mică și cvintă micșorată, sau format din două terțe mici, se numește *micșorat*.

d) Trisonul compus din fundamentală, terță mare și cvintă mărită sau format din două terțe mari, se numește *mărit*.

Ultimele două feluri de trisonuri conținând intervale disonante — cvintă micșorată și cvintă mărită — sînt socotite disonanțe:

Notă. Din cauza disonanței puternice și, în același timp, avînd și un caracter nehotărît, *trisonul mărit* nu va fi analizat de noi ca o combinație sonoră independentă pînă la capitolul al V-lea al acestui manual (acordurile alterate cromatic, enarmonismul și succesiunile înșelătoare). În aceeași situație se vor găsi și septacordurile ce conțin trisonul mărit — care prezintă mai curînd combinații întîmplătoare, decît acorduri independente.

§ 7. Trisonurile principale ale treptelor I și a IV-a din majorul natural sînt amîndouă majore. Trisonurile principale ale treptelor I și a IV-a din minor sînt amîndouă minore. Trisonurile pe dominantă ale majorului natural și minorului armonic sînt amîndouă majore. Acordurile de septimă de dominantă sînt formate din trisonuri majore cu septimă mică. În afară de cele trei trisonuri principale ale majorului și minorului și ale septacordurilor pe dominantă, toate celelalte trisonuri și septacorduri se numesc *secundare*.

Dintre septacordurile secundare, cele două acorduri construite pe sensibilele majorului și minorului armonic poartă numele de *septacorduri de sensibilă*.

Septacordul sensibilei cu septimă mică:

Septacordul sensibilei cu septimă micșorată:

Notă. Cînd armonizăm numai cu trisonurile principale, modurile cele mai întrebuițate sînt: majorul natural și minorul armonic; acesta din urmă se întrebuițează, deoarece conține sensibilă care nu este în minorul natural.

La armonizarea cu trisonurile principale împreună cu cele secundare se mai folosesc și modurile: minorul natural și majorul armonic.

Exercițiu. Să se analizeze toate trisonurile și septacordurile ce se întrebuițează explicînd construcția lor, adică stabilind felul fiecăruia.

Raporturile între trisonuri

§ 8. Trisonurile ce se găsesc la distanță de o cvartă sau o cvintă unul de altul au cîte un sunet comun și sînt considerate în raport de cvartă sau de cvintă. Exemplu:

Trisonurile ce se găsesc la distanță de o terță unul față de altul au cîte două sunete comune și se socotesc în raport de terță. Exemplu:

Capitolul al II-lea

ÎNLANȚUIREA ACORDURILOR ÎN CADRUL UNEI TONALITAȚI

Notă. Toate exemplele muzicale ale capitolului ce urmează, date în modul major, sînt valabile în aceeași măsură și pentru modul minor. În cazurile unde se observă o oarecare diferență în proceduri, exemplele în minor sînt indicate separat de cele în major. Temele date ca exemple sînt scrise ori în do major, ori în la minor, în măsură binară sau ternară. Basurile și melodiile date pentru armonizare sînt anexate la sfîrșitul manualului. Pentru fiecare capitol (în afară de capitolul coralelor) se propune elevului compunerea de teme proprii, după modelul celor indicate.

ARMONII CONSONANTE

**Înlănțuirea trisonurilor în stare directă
ale treptelor I cu a IV-a și I cu a V-a și invers**

a) *Pentru armonizarea unei melodii date*

Tema nr. 1

§ 13. 1. Sub fiecare notă a melodiei date trebuie să scriem trisonul corespunzător treptelor I, a IV-a sau a V-a; să evităm înlănțuirea trisonurilor treptelor a IV-a cu a V-a.

2. Să înlănțuim trisonurile după regulile înlănțuirii armonice sau melodice.

3. În cazul cînd în melodie avem un salt mai mare decît terța, să întrebuițăm trisonul aceleiași trepte.

4. La repetarea în melodie a aceleiași note să întrebuițăm două trisonuri de pe trepte diferite sau același trison, schimbîndu-i însă poziția.

ENARMONISMUL ȘI MODULAȚIA NEAȘTEPTATĂ

ACORDURILE ALTERATE CROMATIC

§ 77. 1. Notele cromatice de trecere formează unele acorduri ce au căpătat o importanță de sine stătătoare; ele se numesc *acorduri alterate*. 2. Le putem împărți în două categorii. Primei categorii îi aparțin acordurile ce nu prezintă noi combinații sonore, ele fiind recunoscute numai prin apariția lor pe treptele unde, fără participarea notelor cromatice de trecere, nu s-ar fi putut forma.

Cele mai importante din ele sînt: *septacordul înșelător de dominantă*, de pe treapta a II-a a majorului și a minorului; *septacordul înșelător micșorat*, de pe treapta a II-a alterată suitor a majorului și *trisonul major* de pe treapta a II-a alterată coborîtor a majorului și a minorului. Categoriei a doua îi aparțin acordurile care, prin componența lor, prezintă combinații sonore complet noi: acestea sînt *acordurile cu cvinta mărită și cu sexta mărită*.

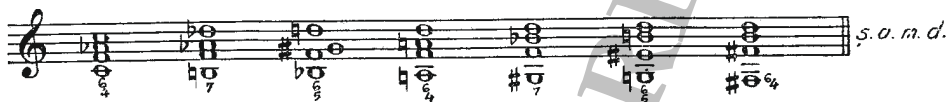
SEPTACORDUL ÎNȘELĂTOR DE DOMINANTĂ ȘI SEPTACORDUL ÎNȘELĂTOR MICȘORAT DE PE TREAPTA A II-A

§ 78. 1. *Septacordul înșelător de dominantă* se formează prin alterarea suitoare (ca notă cromatică de trecere) a terței septacordului treptei a II-a din major; se rezolvă pe treapta I sau a V-a. 2. *Septacordul înșelător micșorat* provine din împreunarea procedului anterior

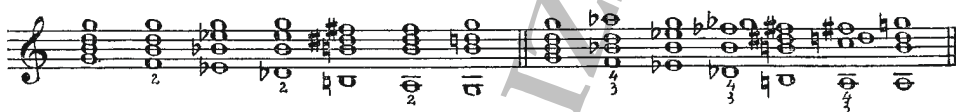
ADAOSUL AL III-LEA

Aplicarea succesiunilor înșelătoare în formă de progresie (procedeele cele mai întrebuințate)

§ 96. a) Armonizarea, în vocea de bas, a gamei cromatice coboritoare, cu succesiunile înșelătoare ale cvintsextacordurilor mărite:

b) Armonizarea gamei coboritoare, formată din tonuri întregi, în vocea de bas, prin succesiunile înșelătoare ale septacordurilor de dominantă:

c) Succesiunile cromatice ascendente și descendente ale septacordurilor micșorate:

d) Succesiunile cromatice ascendente și descentente ale sextacordurilor majore puse pe pedală:

ÎNCHEIERE

Sub îndrumarea unui profesor cu experiență, elevul poate încerca să compună preludii libere modulante la 4 voci, în formă de 2 sau 3 părți și să facă exerciții în diferite variații la orice frază armonică dată. Cu toate că volumul manualului nu permite studierea amănunțită a acestor probleme, totuși adăogăm exemple de asemenea exerciții.

TEME

(Tris. I-IV și I--V)

1

Musical notation for exercise 1, consisting of four staves in treble clef. The first staff is in C major, the second in D minor, the third in E major, and the fourth in F minor. Each staff contains a sequence of chords and notes.

(Tris. I-IV și I-V)

2

Musical notation for exercise 2, consisting of four staves in bass clef. The first staff is in D minor, the second in E major, the third in F minor, and the fourth in G major. Each staff contains a sequence of chords and notes.

(Tris. IV-V)

3

Musical notation for exercise 3, consisting of two staves in bass clef. The first staff is in E major and the second is in F minor. Each staff contains a sequence of chords and notes.